Fasikül 2 sayfa 9
Çeviri: Anita Tatlıer

ANADOLU'NUN YENİ YÜZÜ

Sadri Etem

Demiryolu sihirsel bir güçle donatılmıştır; bilinmeyeni keşfeder. Demiryolunun geçtiği, lokomotifin ve tren düdüğünün sesinin duyulduğu yerde büyük bir yankı meydana gelir. Sanki bu ses, dirilişin Başmeleğinin borazanını andırır. Bu sesle Anadolu'nun, uygarlık ve tekniğe gözü kapalı şehirleri, köyleri, kasabaları gerinerek ve silkinerek ayağa kalkarlar.

Yeni bir coğrafyanın doğuşuna tanıklık etmek isteyen herkesin sadece Anadolu'nun herhangi bir köşesine bakması yeterlidir. Günün doğuşunu seyretmek güzeldir. Sizler buna her yirmidört saatte tanıklık edebilirsiniz. Fakat, bozkırın ortasında coğrafyanın yeşerdiği bir kentin kuruluşuna ancak yeni bir tarihin doğuşunda tanıklık edebilirsiniz.

Gerçekten de Anadolu'da yeni bir coğrafya doğuyor.1945'in çocuğu, dünün coğrafi haritasında yönünü bulmakta zorlanacaktır ve yüzyılların uykusundan tıpkı melankolik bir efsane gibi söz edecektir. 1910 tarihli bir haritada Kırıkkale ya da Yerköy isimlerini bulması imkansız olacaktır. Bunlar, 1/10.000 ölçekli haritalarda bile yer almazlar. Fakat 1925'den itibaren, Kırıkkale bir ilçe merkezidir. Ve 1933'den beri de, Orta Anadolu'da bir fabrika kentidir. Kırıkkale, bacaları, betonu, asfaltı, tekniği, mavi tulumlu gençleri, mühendisleriyle Asya'da bir örneği daha mevcut olmayan yepyeni bir şehirdir. Bu şehir 1934'de, yoğun ve büyük bir işçi ve teknisyen kitlesini birleştiren büyük bir merkez olacaktır.

Kırıkkale yanıltacak ölçüde Detroit'i anımsatır, - Detroit ki bundan yüz yıl önce hiçbir haritada ismi belirtilmiyordu. Yerköy de aynı şekilde bundan yedi yıl önce mevcut değildi. 1934'de Yerköy, Yozgat ve Kırşehir taşralarını birleştirdi. Yerköy, Kırşehir ve Yozgat'ın buluştuğu nokta üzerinde bir ambar, bir pazar yeridir.

Yerköy önünden geçerek yedi yıldan beri işleyen tren, garın kerpiç kulübelerini satış mağazalarına çevirdi. Toplamı iki düzineyi geçen mağazaların her birinin giriştiği ticaret, ölü sezonda günde 60 lira iken, sonbaharda günde 200 liraya ulaşır. Bu rakamlara, Yerköy'de kurulan otel, kesintisiz araba sirkülasyonu, araçların ve deve konvoylarının sürekli geliş-gidişlerini de eklemek gerekir. Yerköy'ün güncel görünümü, henüz çekirdek halinde olan Amerika'nın mantar-kentlerini anımsatır. Belki de burası 1944'de, Yozgat ve Kırşehir taşralarını birleştiren geniş bir taşranın, beton ve asfalttan yapılmış, düzgün hatlı merkezi olacaktır.

Biraz daha uzakta tren sizi Fakıllı durağına götürecektir. Bu ismi anımsayın. Bu isme kuşkusuz yarının büyük buğday şirketleri arasında rastlayacaksınız. Fakıllı da aynı şekilde Anadolu haritalarında

görünmüyordu. Burada yaşayanlar buğdayı sadece kendi tüketimleri için gerekli olan miktarda yetiştiriyordu. Fakat 1934'de, Eskişehir buğday piyasasıyla ticari ilişkiler kuruyor; kendi buğdaylarını İstanbul'a gönderiyorlar. Fakıllı, Eskişehir'den 20, İstanbul'dan 25-30 yürüyüş günü uzaklıkta bulunur.

Biraz daha uzağa gidin. Kumaş fabrikalarını beslemek için gerekli devindirici güce sahip Kayseri'yi göreceksiniz. Bünyan elektrik santrali Orta Anadolu'yu aydınlatmak için ve hatta buna gerekli itici gücü temin etmek için yeterince enerjiye sahiptir. Sivas, daha düne kadar bir karavan pazarıydı. Bugün burada, öküz arabalarının park edildiği hanların, arpa tüccarlarının mağazalarının, nalbantların, saraçların, ufak sanayicilerin can çekiştiğini görüyoruz. Fakat, pancarla beslenen büyük şeker endüstrisi Sivas bölgesindeki tarlaları değerlendirecektir ve sürü hayvanlarına en mükemmel besinleri tedarik edecektir; alkol Orta Anadolu'nun yepyeni bir zenginlik kaynağını oluşturacaktır. Yapılan hesaplara göre, Türkiye'nin şeker ihtiyacı Sivas rafinerisi çalışmaya başladığında, %60 oranında karşılanacaktır. Şeker, alkol, sürü hayvanlarına yönelik besinler ve gübre göz önüne alındığında, tahminlere göre 3 milyonu aşan bir zenginlik her yıl Sivas piyasasında dolaşacaktır. Turhal mermeri, demiryolu inşaatından sonra dünya piyasasında görünmeye başladı. Anvers'e metre küpü 300 liraya satıldı. Turhal renklisi, iş adamları ve işçilerin mesleklere çekilmesini sağladı. Turhal, geçen yıl piyasaya 200 vagon antimon sundu. Havzanın taşkömürü, Sekili'nin tuzu, Develi Karahisar'ın demiri, çalışmaya susamış ülkede iş merkezleri yarattı. İşte, 1934 yılında Anadolu'nun profilinden birkaç manzara.